

АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК У СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

© 2014 ПОГРІЩУК Г. Б.

УДК 504.064.2:631.14.001.76

Погрищук Г. Б. Агроекологічний розвиток у системі ефективного функціонування національного господарського комплексу на інноваційній основі

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад агроекологічного розвитку; визначення завдань і розробка пріоритетних напрямів по забезпеченню ефективного функціонування національного господарського комплексу та його агро-екоскладової на інноваційній основі. У роботі доведено, що подальший агропромисловий розвиток в системі ефективного функціонування національного господарства може відбуватися лише при реалізації механізму екологобезпечного відтворення, де саме інноваційний фактор надає можливість господарського розвитку з урахуванням світових досягнень. Розглянуто комплекс науково-технічних, організаційних та економічних проблем, вирішення яких дозволить налагодити виробництво екологічно чистої продукції. Досліджено вплив стратегічного управління інноваційними процесами на ефективність функціонування господарської системи. Запропоновано черговість розв'язання завдань щодо вдосконалення інституціональної інфраструктури агроекологічного розвитку в системі національного господарства. Визначено, що інноваційний розвиток повинен ґрунтуватися на всебічному врахуванні екологічних чинників, раціональному використанні й охороні природних ресурсів, дотриманні вимог екологічної безпеки в процесі здійснення господарської діяльності. За таких умов національний господарський комплекс буде спроможний до ефективного розвитку. Більш того, буде створено реальні передумови для виробництва конкурентоспроможної, екологобезпечної продукції на інноваційній основі й недопущення екологічних криз у майбутньому.

Ключові слова: агроекологічний розвиток, національний господарський комплекс, ефективне функціонування, інноваційна основа.

Бібл.: 10.

Погрищук Галина Борисівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри фінансів і кредиту, Вінницький інститут економіки Тернопільського національного економічного університету (вул. Гонти, 37, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: raduga.vc@mail.ru

УДК 504.064.2:631.14.001.76

Погрищук Г. Б. Агроэкологическое развитие в системе эффективного функционирования национального хозяйственного комплекса на инновационной основе

Целью статьи является обоснование концептуальных основ агроэкологического развития; определение задач и разработка приоритетных направлений по обеспечению эффективного функционирования национального хозяйственного комплекса и его агро-экоосотавляющей на инновационной основе. В работе доказано, что дальнейшее агро-промышленное развитие в системе эффективного функционирования национального хозяйства может осуществляться только при реализации механизма экологобезопасного воспроизводства, где именно инновационный фактор позволяет развитие с учетом мировых достижений. Рассмотрен комплекс научно-технических, организационных и экономических проблем, решение которых позволит наладить производство экологически чистой продукции. Исследовано влияние стратегического управления инновационными процессами на эффективность функционирования хозяйственной системы. Предложена очередность решения задач по совершенствованию институциональной инфраструктуры агроэкологического развития в системе национального хозяйства. Определено, что инновационное развитие должно основываться на всестороннем учете экологических факторов, рациональном использовании и охране природных ресурсов, соблюдении требований экологической безопасности в процессе осуществления хозяйственной деятельности. При таких условиях национальный хозяйственный комплекс будет способен к эффективному развитию. Более того, будут созданы реальные предпосылки для производства конкурентоспособной, экологически безопасной продукции на инновационной основе и недопущения экологических кризисов в будущем.

Ключевые слова: агроэкологическое развитие, национальный хозяйственный комплекс, эффективное функционирование, инновационная основа.

Библ.: 10.

Погрищук Галина Борисовна – кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой финансов и кредита, Винницкий институт экономики Тернопольского национального экономического университета (ул. Гонты, 37, Винниця, 21021, Украина)

E-mail: raduga.vc@mail.ru

UDC 504.064.2:631.14.001.76

Pogrischuk G. B. Agro-ecological Development in the System of Effective Functioning of the National Economic Complex on the Innovation Basis

The article is aimed at substantiation of conceptual bases of agro-ecological development; determining the objectives and development of priorities to ensure the effective functioning of the national economic complex and its agro-ecological component on the innovation basis. It was proved that the further agro-industrial development in the system of effective functioning of the national economy can only be carried out when implementing the ecological-safety mechanism of reproduction, where it's the innovative factor that forwards the development with involving of the world achievements. A complex of scientific-technical, organizational and economic problems was explored, solving of which will allow the production of environmentally friendly products. The influence of strategic management of innovation processes on the effective functioning of an economic system was studied. Priority of solving the tasks for improving the institutional infrastructure of the agro-ecological development in the system of national economy has been proposed. It was determined that innovation should be based on the comprehensive consideration of environmental factors, the rational use and protection of natural resources, compliance with environmental safety requirements in the process of economic activities. Under these conditions, the national economic complex would be able to effective development. Moreover, real preconditions for production of competitive, environmentally safe products on the innovation basis will be created without environmental crises in the future.

Key words: agroecological development, national economic complex, efficient functioning, innovation basis.

Bibl.: 10.

Pogrischuk Galyna B. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Finance and Credit, Vinnytsya institute of economy of the Ternopil national economic university (vul. Gonty, 37, Vinnytsya, 21021, Ukraine)

E-mail: raduga.vc@mail.ru

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку будь-якої країни, при здійсненні структурних зрушень у розвитку національної економіки, трансформації її відтворювальної системи відбувається пошук ефективних методів і засобів реалізації поставлених завдань щодо якнайповнішого задоволення суспільних потреб. Трансформація суспільного відтворення має відбуватися в напрямі раціоналізації природокористування й переорієнтації економічної системи на шлях продуманого і послідовного використання природних ресурсів.

Питанням екологізації виробничих систем присвячено праці: В. Борисової, М. Гладія, Б. Данилишина, А. Іванченко, М. Калінчика, О. Карасьова, П. Коренюка, М. Кочерги, О. Ульянченко та ін. Так, у роботах науковці приділяють увагу питанням формування та реалізації організаційно-економічних заходів з вирішення екологічних проблем, удосконалення системи державного регулювання, пошуку шляхів фінансування природоохоронних заходів. Проте, нині особливої актуальності набувають питання удосконалення наявних і впровадження нових підходів до розвитку екологічнобезпечних виробничих систем у межах національного господарського комплексу та формування на цій основі ефективного механізму їх функціонування.

Теоретико-методологічною базою дослідження є системно-комплексний підхід до опрацювання питань агроекологічного розвитку, монографічний, абстрактно-логічний, метод порівняння й узагальнення. Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти державних органів влади, що регулюють аграрні правовідносини в Україні, Міністерства аграрної політики України, міжнародних та європейських організацій; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, науково-аналітична інформація мережі Internet.

Метою наукової статті є обґрунтування концептуальних засад агроекологічного розвитку; визначення завдань та розробка пріоритетних напрямів по забезпеченню ефективного функціонування національного господарського комплексу та його агро-екоскладової на інноваційній основі.

Потреба у підвищенні ефективності функціонування національного господарського комплексу з подальшою інтеграцією до європейського економічного простору вимагає переорієнтації усіх його складових на інноваційний тип розвитку та потребує особливої уваги до формування екологічної складової трансформаційних процесів.

Сучасна концепція розвитку вітчизняного агропромислового комплексу (АПК) потребує суттєвого коригування щодо ефективності використання природно-ресурсного потенціалу; виявлення резервів зростання та створення сировинних запасів; напрямів забезпечення кадровими, матеріально-технічними ресурсами; екологічної рівноваги навколишнього середовища і т. ін.

Агроекологічний контент розвитку господарської системи розкривається через задіяння чинників природно-відновлювального характеру у виробництві на засадах його екологізації, ефективність діяльності якого визначає загальний рівень продовольчої безпеки. Екологізація виробництва передбачає використан-

ня природоохоронного, відновлювального, захисного, агрозоотехнічного, лісомеліоративного потенціалів, що сприятиме екологічній рівновазі природного середовища і збереженню здоров'я населення.

При цьому саме інноваційний фактор надає можливість господарського розвитку з урахуванням світових досягнень. Інноваційна діяльність є вирішальним елементом розвитку сучасного виробництва, де особливої актуальності набувають проблеми еколого-економічного обґрунтування інноваційних рішень. Вони є актуальними як на рівні підприємств, так і на вищих рівнях управління національною економікою, зокрема при розподілі бюджетних коштів на фінансування науково-технічних, соціальних та інших загальнодержавних програм.

При розробці механізмів державного регулювання екологізації діяльності виробничих систем варто виходити з того, що за ринкових умов така діяльність повинна бути економічно виправданою та носити стимулюючий характер. Важливе значення має формування і запровадження дієвих економічних інструментів раціонального природокористування, а саме: податки, квоти, створення організаційно-економічних умов для інноваційного підприємництва в екології, виробництва екотехніки та екотехнологій, розробка та реалізація природоохоронних програм.

Економічний розвиток України супроводжується в різних екологічних умовах і незбалансованою експлуатацією природних ресурсів. Гостро стоїть проблема адекватного відображення реальних екологічних втрат суспільства і створення достатньої фінансової бази для природоохоронної діяльності. Стан інвестиційного забезпечення та поточні витрати на охорону довкілля є найбільш важливими показниками екологізації виробництва, їх питома вага в обсязі виробленої продукції характеризує ступінь екологізації. Однією з найістотніших перешкод для екологізації структурних змін є відсутність належної ринкової оцінки природних ресурсів у країні [1].

З огляду на подальше загострення питань, пов'язаних зі сталим використанням природних ресурсів та налагодженням дієвого міжнародного співробітництва щодо попередження негативних наслідків деградації довкілля, у найближчі роки однією з нагальних проблем розвитку міжнародних відносин є запровадження засад глобального інтегрованого управління у сфері захисту навколишнього природного середовища. Протягом XIX – XX століть міжнародна спільнота пройшла довгий шлях від усвідомлення взаємозалежності антропогенної діяльності людини та стану оточуючого середовища до розуміння неминучості екологічної кризи та необхідності вживати невідкладних скоординованих на глобальному рівні заходів з метою попередити незворотну деградацію довкілля [2].

Відтак, Україна зобов'язана розробити стратегію і тактику порятунку від глибокої екологічної кризи, віднайти шляхи забезпечення екологічного благополуччя країни, збереження національних природних ресурсів для майбутніх поколінь саме в процесі визначення свого внутрішнього і зовнішнього статусу, напрямків політичного, економічного, соціального та культурного

розвитку в умовах інтеграції у світовий глобалізований простір.

Необхідно принципово змінювати економічний курс української держави щодо політики використання природних ресурсів, терміново переорієнтувати вітчизняне суспільство і його економічну систему на шлях продуманого і послідовного їх використання з усіма необхідними для цього елементами сучасного господарського механізму: організацією наукового прогнозування, налагодженням стратегічного планування та ресурсозабезпечення на рівні секторів і галузей економіки та в розрізі регіонів країни» [3, с. 120].

Отже, формування та впровадження екологічної політики в сфері агропромислового розвитку необхідно проводити з врахуванням таких чинників:

- ✦ стан довкілля та окремих природних ресурсів у певному регіоні;
- ✦ реальна можливість отримання екологічного ефекту максимального рівня від залучених інвестицій в раціоналізацію природокористування та охорону навколишнього середовища;
- ✦ при вирішенні завдань охорони довкілля, екологічних проблем і відтворення природних ресурсів застосовувати у тому чи іншому регіоні відповідні диференційовані підходи щодо обсягів фінансування оподаткування, кредитування.

Екологізація повинна охоплювати усі сфери громадського розвитку: науку, промисловість, сільське господарство, соціальну сферу, правову сферу, управління [4]. Для налагодження ефективного виробництва екологічно чистої продукції необхідно вирішити комплекс науково-технічних, організаційних і економічних проблем. Це неможливо без створення спеціальних державних програм стимулювання і підписання різних міждержавних угод, договорів і т. п. У результаті мають бути вирішені науково-технічні та пов'язані з ними питання, розроблено системи впровадження і контролю за дотриманням технологій виробництва екологічно чистої продукції, створено системи контролю якості та сертифікації продукції, системи пропаганди виробництва і вживання екологічно чистої продукції.

Потрібно зауважити, що виробництво якісної та безпечної сільськогосподарської продукції та сировини неможливе без урахування екологічного стану агросфери і застосування сучасних екологічно безпечних агротехнологій. Загальновідомо, що недосконалість технологій у галузі рослинництва та тваринництва, порушення науково обґрунтованих підходів ведення аграрного виробництва загалом, забруднення і нераціональне використання земельних, водних і біоресурсів є чинниками зниження продуктивності аграрного виробництва, якості сировини і продукції.

Один із основних пріоритетів щодо якості та безпеки продуктів харчування – контроль за якістю та безпекою продовольчої сировини і супутніх матеріалів, харчових продуктів, особливо для дитячого харчування. Створення ефективної системи контролю повинно насамперед базуватися на сертифікації виробника, а вже

потім – на контролі якості продукції, яку він виробляє. Це є практика розвинених країн [5].

Саме завдяки екологічно чистій продукції наша країна має найбільше шансів «прорватись» на дорогий європейський ринок без будь-яких обмежень. Однак Україна тут має мізерні показники. Екологічно чиста продукція становить всього 0,1% внутрішнього ринку, а про експорт немає навіть більш-менш достовірних даних. Світовий і, особливо, європейський ринок нині вимагають екологічно чистої продукції. Тому пріоритетне значення має не кількість продукції за будь-яку ціну, а висока якість продукції за раціональних витрат. Це шанс для України [6, с. 152].

Негативний вплив на сільське господарство в частині екобезпеки справляють техногенно-екологічні чинники. Підвищення антропогенного навантаження на довкілля, зниження загального рівня техніки безпеки, прогресуюча спрацьованість основних фондів значно підвищують ступінь ризику сільськогосподарського виробництва. Загрози техногенного характеру виникають через недбалу господарську діяльність людини, недотримання техніки безпеки у виробничому процесі. Проте масштаби впливу техногенних явищ часто перевищують поріг системної адаптації, завдаючи великої шкоди довкіллю, в тому числі створюючи екологічну небезпеку для сільського господарства.

До потенційно небезпечних для сільського господарства відносять підприємства та об'єкти хімічної промисловості; підприємства й установи, які можуть спровокувати радіаційну небезпеку; гідроспоруди; АЗС; транспортні магістралі й транспортні засоби. Ступінь впливу кожного з названих об'єктів залежить від їх розташування щодо районів сільськогосподарського виробництва, рельєфу місцевості, рози вітрів, особливостей ґрунтового покриву. Велике значення мають структура земельних угідь, видовий склад сільськогосподарських культур, територіальна концентрація виробництва, система обробки ґрунту [7].

Системний економічний аналіз негативних еколого-економічних ефектів процесу відтворення продуктивних сил агропродовольчого комплексу об'єктивно зумовлює зосередження уваги на таких питаннях [8, с. 135]:

- ✦ необхідність не розрізненого, а комплексного дослідження дії нищівних чинників на людину. Адже негативні фактори, накладаючись один на одного і проявляючись в умовах загального зниження рівня життя та соціальної нестабільності, можуть призвести до несподіваних і непередбачуваних наслідків, що виявляється у зниженні темпів відтворення трудового та ресурсного потенціалу, посиленні негативних тенденцій демографії, зокрема депопуляції населення та ураженні генетичного потенціалу населення;
- ✦ потреба в запровадженні системи кількісного вияву ступеня шкідливих і небезпечних чинників впливу забруднення природного середовища на здоров'я людей, встановлення інтеграль-

ного вимірника здоров'я в системі еколого-економічних розрахунків ефективності діяльності суспільства;

- ✦ класифікація джерел забруднення аграрного природного середовища за масштабами збитків, яка завдається повітряному і водному басейнам, а також за ступенем впливу на руйнування ґрунтового покриву і зменшення продуктивної активності ґрунту, його агроекологічної цінності.

Екоефективність є не лише новим словом для оптимізації виробництва, з нею пов'язується, як уже значалося, стратегія екологічних інновацій [9, с. 85].

Стратегічні орієнтири забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу базуються на розробці відповідної стратегії розвитку, що передбачає сукупність дій та заходів щодо підвищення ефективності функціонування усіх його складових на оглядову перспективу. Отже, розробка стратегії діяльності передбачає виявлення шляхів, якими досягатимуться прогнозовані результати, при цьому саме стратегічні орієнтири виокремлюють те коло питань, які є формотворчими у розвитку процесу чи явища [10, с. 18]. Стратегія інноваційного розвитку базується на науково-технічних прогнозах і формується з урахуванням можливих винаходів і технологічних проривів у тій чи інших галузі у той період, на який розробляється стратегія.

Вплив стратегічного управління інноваційними процесами на ефективність функціонування господарської системи визначається: адекватністю ринкової економіки, інтеграцією науки та виробництва, реалізацією державних науково-технічних пріоритетів, підвищенням сприйнятливості виробництва до нововведень, забезпеченням розширеного відтворення усіх стадій інноваційного процесу.

Основою орієнтації агроекологічного розвитку на інновації є: використання нових наукових знань для виробництва екологічнобезпечної продукції. Виходячи з цього, концептуальний підхід щодо формування інноваційної стратегії аграрного підприємства, який сприяє забезпеченню екологізації в процесі розробки самої інноваційної моделі, створює умови для вирішення питань організації управління інноваціями, а також дозволяє формувати ефективний інструментарій її розробки та реалізації.

Зважаючи на потребу в удосконаленні інституціональної інфраструктури агроекологічного розвитку в системі національного господарства, необхідно розв'язати завдання щодо:

- ✦ визначення пріоритетності у стимулюванні інвестиційно-інноваційної діяльності у сфері екозбереження, охорони довкілля, створення екокластерів, технопарків, інноваційних мереж з підтримки розробки та впровадження еко-проектів в агробізнесі;
- ✦ проведення аналізу чинної нормативно-правової бази та її відповідності вимогам щодо екологічного, науково-технологічного та інноваційного розвитку за дотримання національних стандартів економічної безпеки держави;

- ✦ розробки та впровадження нових організаційно-інституціональних форм інноваційної інфраструктури з підтримки інноваційної діяльності в агробізнесі на загальнодержавному та регіональному рівні.

Наразі необхідно визначити ефективні та надійні організаційно-економічні інструменти і можливі шляхи співпраці з товаровиробниками і природокористувачами навколишнього середовища, розробити та впровадити дієвий механізм державного контролю щодо дотримання останніми екологічних нормативів, стандартів, вимог, обмежень та норм чинного законодавства, що регулюють у сфері природокористування і охорони природи діяльність згаданих суб'єктів.

Тому інноваційний розвиток повинен ґрунтуватися на всебічному врахуванні екологічних чинників, раціонального використання й охорони природних ресурсів, на дотриманні вимог екологічної безпеки в процесі здійснення господарської діяльності. За таких умов національний господарський комплекс буде спроможний до ефективного розвитку. Більше того, буде створено реальні передумови для виробництва конкурентоспроможної, екологічнобезпечної продукції на інноваційній основі й недопущення екологічних криз у майбутньому.

ВИСНОВКИ

Агроекологічний розвиток у системі ефективного функціонування національного господарського комплексу, пов'язаної з нераціональним використанням природних ресурсів, в умовах складної екологічної ситуації в Україні, потребує вдосконалення екологічної політики з боку держави, що має бути спрямована на збереження і розвиток природоохоронної бази, запровадження у практику нових економічних інструментів для вирішення економічних протиріч і дотримання екологічно безпечного управління виробництвом. Екологічно обґрунтоване використання природних ресурсів та охорона навколишнього природного середовища взаємопов'язані з усіма сферами діяльності людини, зокрема визначають орієнтири трансформації процесів суспільного відтворення на інноваційній основі, де раціональне природокористування є визначальною передумовою.

Наразі, повний перехід сільськогосподарського та промислового виробництва на безвідходні технології та замкнуті цикли природокористування, що виключають викид шкідливих речовин і відходів в навколишнє середовище та зменшують антропогенний вплив на довкілля, є одним з основних шляхів розв'язання проблем агроекології.

Відтак, подальших досліджень потребують питання формування організаційно-економічних механізмів забезпечення й комплексної оцінки екологізації економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Тарасова В. В. Комплексна оцінка екологізації економіки та екологічності виробництва / В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.znau.edu.ua/visnik/2012_2_2/433.pdf

2. Хвесик М. А. Глобальні детермінанти регулювання природокористування: еколого-економічний аспект / М. А. Хвесик // Рациональне природокористування – важлива умова ноосферного розвитку України : матеріали IV-го з'їзду Співки економістів України та Всеукраїнської науково-практичної конференції / За загальною редакцією В. В. Оскольського – К., 2011. – С.157 – 167.

3. Кушнір Л. Л. Відтворення природних ресурсів України як індикатор ефективності функціонування її господарського механізму / Л. Л. Кушнір // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : монографія / Під ред. д-ра екон. наук, проф. М. О. Кнзима, д-ра екон. наук, проф. О. М. Тищенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2013. – 344 с.

4. Гончаренко І. В. Екологічний вектор трансформації аграрної економіки регіону / І. В. Гончаренко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – (Серія: Економіка, аграрний менеджмент та бізнес). – 2011. – Вип. 3 (60). – С. 30 – 35.

5. Фурдичко О. І. Якість і безпечність сільськогосподарської продукції в контексті продовольчої безпеки України / О. І. Фурдичко, О. С. Дем'янюк // Агроекологічний журнал. – 2014. – № 1. – С. 7 – 12.

6. Гайдучький П. І. Незалежна економіка України / П. І. Гайдучький. – К. ; ТОВ «Інформаційні системи», 2014. – 528 с.

7. Нагірна В. П. Можливі загрози сільському господарству з позицій екобезпеки / В. П. Нагірна, І. Г.Савчук // Економіка України. – 2014. – № 2 (627). – С. 71 – 83.

8. Коренюк П. І. Еколого-економічна ефективність відтворювальної системи продовольчого комплексу: теорія, методологія, практика : монографія. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2005. – 355 с.

9. Ульяновченко О. В. Екологічні інновації як складова функціонування економічного механізму соціально-етичного маркетингу / О. В. Ульяновченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – (Серія: Економіка та менеджмент). – 2009. – Вип. 8 (37). – С. 84 – 89.

10. Погріщук Б. В. Стратегія інноваційного розвитку АПК: формування та реалізація / Б. В. Погріщук // Економіка розвитку. – 2011. – № 2 (58). – С. 18 – 21.

REFERENCES

Furdychko, O. I., and Dem'ianiuk, O. S. "Yakist i bezpechnist silskohospodarskoi produktsii v konteksti prodovolchoi bezpeky Ukrainy" [The quality and safety of agricultural products in the context of food security of Ukraine]. *Ahroekolohichniy zhurnal*, no. 1 (2014): 7-12.

Honcharenko, I. V. "Ekolohichniy vektor transformatsii aharnoi ekonomiky rehionu" [Environmental vector transformation of agrarian economy of the region]. *Visnyk ahramoi nauky Prychornomor'ia. Seriya "Ekonomika, ahraryi menedzhment ta biznes"*, no. 3 (60) (2011): 30-35.

Haidutskyi, P. I. *Nezalezhna ekonomika Ukrainy* [Independent Ukraine economy]. Kyiv: Informatsiini systemy, 2014.

Khvesyk, M. A. "Hlobalni determinanty rehulivannia pryrodokorystuvannia: ekoloho-ekonomichniy aspekt" [Global determinants of environmental management, environmental and economic aspects]. *Ratsionalne pryrodokorystuvannia – vazhlyva umova noosferного rozvytku Ukrainy*. Kyiv, 2011.157-167.

Kushnir, L. L. "Vidtvorennia pryrodnikh resursiv Ukrainy yak indyikator efektyvnosti funktsionuvannia ii hospodarskoho mekhanizmu" [Play Natural Resources of Ukraine as an indicator of the efficiency of its economic mechanism]. In *Konkurentospromozhnist ta innovatsii: problemy nauky ta praktyky*. Kh. : INZhEK, 2013.

Koreniuk, P. I. *Ekoloho-ekonomichna efektyvnist vidtvoriuvanoi systemy prodovolchoho kompleksu: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Ecological and economic efficiency. reproductive system of food complex: theory, methodology, practice]. Dnipropetrovsk: DDFFA, 2005.

Nahirna, V. P., and Savchuk, I. H. "Mozhlyvi zahrozy silskomu gospodarstvu z pozytsii ekobezpeky" [Potential threats to agriculture from the standpoint of environmental safety]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (627) (2014): 71-83.

Pohrshchuk, B. V. "Stratehiia innovatsiinoho rozvytku APK : formuvannia ta realizatsiia" [Innovation strategy of agricultural development, formulation and implementation]. *Ekonomika rozvytku*, no. 2 (58) (2011): 18-21.

Tarasova, V. V., and Kovalevska, I. M. "Kompleksna otsinka ekolohizatsii ekonomiky ta ekolohichnosti vyrobnytstva" [Comprehensive assessment of greening the economy and environmental production]. http://www.znau.edu.ua/visnyk/2012_2_2/433.pdf

Ulianchenko, O. V. "Ekolohichni innovatsii yak skladova funktsionuvannia ekonomichnoho mekhanizmu sotsialno-etychnoho marketynhu" [Environmental innovation as part of the functioning of the economic mechanism of social and ethical marketing]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Seriya "Ekonomika ta menedzhment"*, no. 8 (37) (2009): 84-89.